

Ekonomisk fattigdom i Sverige sedan mitten av 1970-talet

BJÖRN GUSTAFSSON

Vad kan sägas om den ekonomiska fattigdomens utveckling i Sverige sedan mitten av 1970-talet och om fattigdomens struktur vid 90-talets början? Med utgångspunkt i modern forskning om dessa frågor presenteras nya skattningar som grundas på SCBs undersökning av hushållens inkomster (HINK). Under perioden ökade realinkomsterna trendmässigt, men resultaten anger att utvecklingen inte gynnade de sämst ställda. En huvudsats är att de fattiga ofta är unga.

Ekonomiska fördelningsfrågor debatteras periodvis med betydande intensitet i Sverige. Ett exempel inträffade vintern 1985/86. Då beställde redaktionen för TV-Aktuellt beräkningar från Statistiska Centralbyrån angående hur många i befolkningen som hade inkomster under en på förhand uppställd gräns. Resultaten visade att under gränsen fanns 19 procent av familjerna. Detta meddelades som första nyhet två dagar i följd. Med anledning av beräkningsresultaten krävde det största oppositionspartiet, moderata samlingspartiet, att riksdagen skulle hålla en särskild de-

batt. Denna kom till stånd den 26 februari 1986.

Exemplet visar att statistiska uppgifter om »fattigdom«, eller vad man nu vill kalla fenomenet för, kan fungera som en indikator på omfattningen av försörjningsproblem i befolkningen. Sedan är det en annan, och för fattigdomsanalytikern mer nedslående, sak att det i det aktuella fallet saknades en stark koppling mellan sifferuppgifterna och vad som riksdagsledamöterna uppgav i kam-

Artikeln är en lätt omarbetad version av underlagsmaterial beställt av Socialstyrelsen för dess *Social Rapport 1994*. Jag tackar Bengt-Olof Gert för arbete med tabelluttaget från HINK och Håkan Nyman för att han producerat uppsatsens figurer och tabeller.

Björn Gustafsson är docent i nationalekonomi och verksam som högskolelektor vid institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.

maren. Se Snabbprotokoll från riksdagen 1985/86:87 där det framgår att medan dokumentet från SCB angav att 19 procent av familjerna hade inkomster under den på förhand uppställda gränsen, moderaternas huvudtalare sade att nyfattigdomen berör vart tredje hushåll. Den socialdemokratiska finansministern, däremot, uttryckte att under inkomstgränsen fanns 700 000 *personer*, men undersökningen visade att det rörde sig om 700 000 *familjer*, vilket ju betyder betydligt fler personer.

Fattigdom kan definieras och mätas på många olika sätt, och av detta följer att många olika siffror kan tas fram för att spegla en och samma verklighet. Men av detta följer inte att kvantitativa uppgifter om fattigdomens omfattning är helt godtyckliga. Vad som fordras för att uppgifterna skall tas på allvar är att de tas fram efter förutbestämda grunder, och med beaktande av olika mätproblem.

Utgångspunkter

Fattigdomsmätningar hänför sig alltid till ett visst territorium. Kopplat till territoriet är vilken typ av politisk åtgärd som är aktuell. Det finns försök att kvantifiera världsfattigdomen genomförda av Världsbanken där huvudsyftet är att bilda underlag för biståndspolitikens utformning. Enligt sådana (World Bank, 1990) räknas personer med per capita inkomst under 370 US dollar och år (1985) som fattiga. Skattningarna anger var tredje världsmedborgare vid mitten av 1980-talet som fattig. Hälften av de fattiga fanns i Syd-Asien där varannan person räknades som fattig. En mycket liten del

av de fattiga fanns i (öst) Europa. Ur denna synpunkt är fattigdomen i Sverige (och i resten av Nord-Europa för den delen) knappast något att tala om. Men för bedömning av åtgärder ur inskränkt svensk utgångspunkt och för politik som påverkar den svenska befolkningen kan verkligheten te sig annorlunda.

Att bedöma fattigdomens omfattning är aktuellt i många länder. Bedömningarna fordrar ett statistiskt underlag samt kriterium, ett fattigdomsstreck, för att urskilja de fattiga. På vilka grunder kan ett sådant kriterium framtas? I litteraturen och vid löpande statistikproduktion har olika framgångsvägar kommit att utnyttjas. Låt oss, beroende på kriteriets förhållande till insamlade datamängder om befolkningens inkomstförhållanden, skilja mellan endogent och exogent bestämda fattigdomsstreck. I det förra fallet tas strecket fram ur de data som insamlas, i det andra tillförs ytterligare information.

De endogena fattigdomsstreckens attraktivitet ligger i att de alltid kan beräknas. Fattigdomsstrecket sätts till ett fast procenttal av medelvärdet (eller medianen) för de disponibla inkomsterna vilka i sin tur gjorts jämförbara för hushåll av olika storlek. Endogena fattigdomsstreck har också kommit att användas för studier av fattigdom i många olika länder. En icke uttömmande lista omfattar Callan m.fl. (1989) för studie av Irland 1987, Centre D'Etude des Revenus et des Coûts (1989) för studium av Frankrike 1984, Sarpellon (1991) för studium av Italien 1988, Semrau (1990) för undersökning av (Väst)Tyskland 1963, 1969, 1973, 1978 och 1983 samt Tsakoglou (1990) för studium av Grekland 1974 och

1982. Med början i 1988 innehåller det brittiska socialförsäkringsdepartementets serie »Households Below Average Income« denna typ av information. Tillvägagångssättet utnyttjas i EG/EUs publikationer om fattigdomen i dess medlemsländer (se Eurostat, 1990) och vid många forskningsansträngningar i att jämföra fattigdom i olika länder, där Smeeding & Rainwater (1991) är ett exempel.

Men endogena fattigdomsstreck kan ifrågasättas. Enligt dessa blir »fattigdom« begreppsligt enbart en aspekt på »olikhet«. Fattigdomens omfattning blir därmed enbart beroende av olikheten i den studerade fördelningen, och frikopplas helt från dess allmänna nivå. Om alla i den studerade befolkningen får det procentuellt lika mycket bättre, förblir fattigdomen oförändrad, och omvänt om alla får det procentuellt lika mycket sämre är fattigdomen oförändrad. Sådana egenskaper kan uppfattas som mindre tilltalande.

De exogent bestämda fattigdomsstrecken kan sorteras efter vem som tillhandahållit informationen: experter, allmänheten eller politiskt bestämda regler. Det finns flera exempel på att fattigdomsstreck formulerade av experter spelat en stor roll i den socialpolitiska debatten. Metoden utnyttjades av Rowntree (1901) för beräkning av nödvändiga utgifter för mat i hans första studie av fattigdomen i York. Officiella uppgifter om fattigdomens omfattning i USA grundas på kostnader för en varukorg med mat enligt expertomdöme. När beräkningarna genomfördes utgjorde matkostnader för dem med inkomst i närheten av fattigdomsstrecket en tredjedel av budgeten. Därför erhålls fattigdomsstrecket genom att kost-

naderna för livsmedelsuppgifter multipliceras med talet 3.0.

Men olika experter kan göra olika bedömningar om när man skall kallas för fattig eller inte. Experter representerar bara sig själva. Det finns därför ett behov av att grunda kriterierna vidare. Ett alternativ är att utröna allmänhetens åsikter, och att därmed använda svar på enkätfrågor som underlag för ett fattigdomsstreck. Sådana studier har genomförts av Goedhart m.fl. (1977), van Praag, Hagenaars och van Weeren (1982), Colasanto, Kapteyn & van der Gaag (1984), Danziger m.fl. (1984), Hagenaars (1986), Kapteyn, Kooreman & Willemse (1988), De Vos & Garner (1991), Saunders & Matheson (1992), Van den Bosch m.fl. (1983) och Saunders, Halleröd & Matheson (1993). Ett annat alternativ är att utgå från politiska beslut och administrativa regler. Detta tillvägagångssätt var under en lång tid det dominerande när det gäller fattigdomsmätningar i Storbritannien (se t.ex.: Berthoud m.fl. (1981)). Den senare framgångsvägen har tidigare använts för att studera den svenska fattigdomens omfattning av Gustafsson (1984), Gustafsson (1987), och Gustafsson & Uusitalo (1990) och i en internationella jämförelser av Gustafsson & Lindblom (1993).

Utnyttjas exogent bestämda fattigdomsstreck uppkommer vid studier av utvecklingen över tiden frågan om hur fattigdomsstrecket skall uppdateras. Ett alternativ är sättet som utnyttjas vid officiella mätningar av fattigdomens omfattning i USA. Hänsyn tas enbart till konsumentprisernas utveckling. Fattigdomsstrecket grundas alltså på samma varukorg för de olika åren. Ett sådant angreppssätt innebär att en ekono-

misk tillväxt kan erodera fattigdomen. Därför är det anmärkningsvärt, som diskuteras av bland andra Sawhill (1988), Smolensky m.fl. (1994) och Danziger m.fl. (Utg) (1994), att fattigdomen som den officiellt mäts i USA trots ekonomisk tillväxt var av samma storleksordning vid 90-talets början som två decennier tidigare. Ett tilltalande alternativ till att uppdatera fattigdomsstrecket enbart med konsumentprisernas utveckling är att som diskuteras av Ruggles (1990) regelbundet, men mindre ofta än årligen, uppdatera värdena med hänsyn till förändrade samhällsförhållanden.

Eftersom frågan om fattigdomsstreckets bestämning är helt central för innebörden av begreppet fattigdom och därmed resultat om fattigdomens utveckling är det inte underligt att denna diskuteras flitigt. En annan fråga som rönt mycket uppmärksamhet i internationell vetenskaplig litteratur startar från den punkt i analysen då fattigdomsstrecket har bestämts. Hur skall fattigdomens omfattning beskrivas? Det enklaste, och mest lättfattliga måttet är att helt enkelt räkna andelen familjer eller personer som klassificeras som fattiga. Men det finns mer som kan sägas. Fattigdomen kan uttryckas i resurstermer, dvs. hur många (i det svenska fallet) kronor som fordras för att fattigdomens skall elimineras. En uppsats av Amartya Sen (1976) blev startpunkten för många ansträngningar (vilka diskuteras i Seidel (1988)) för att konstruera index som fångar flera aspekter av fattigdomen, än bara hur många som berörs. Hänsyn kan tas till hur stor fattigdomen är uttryckt i resurstermer samt till hur resursbristerna är fördelade bland de fattiga.

Fattigdomens varaktighet

Enligt den kvantitativa fattigdomsforskningens tradition klassificeras en familj som fattig eller inte beroende på relationen mellan fattigdomsstrecket och familjens inkomst under en viss *tidsperiod*. Hur lång tidsperiod skall utnyttjas? Här finns olika alternativ, och mot alternativen står frågor inom olika politikområden. Vid till exempel socialbidragshandläggning är tidsperioden kort, det är typiskt *månadsinkomster* som relateras till socialbidragsnormen. När det gäller sådant som inkomstskatter och bostadsbidrag är tidsperioden typiskt *ett år*. Och för ytterligare andra frågor är det aktuellt att se på individens situation över en period *längre än ett år*.

I fortsatta stycken av denna artikel beskrivs fattigdomen i Sverige utifrån familjernas inkomster under perioden ett år. Men hur ter sig fattigdomen om annan tidsperiod utnyttjas? När det gäller tidsperiod kortare än ett år saknas svenska undersökningar. Men det går att hänvisa till erfarenheter för USA. I Survey of Income and Program Participation (SIPP) följs personer och familjer månadsvis. Ruggles & Williams (1989) redovisar resultat när situationen under 32 månader studeras. Det visar sig att om fattigdomen mäts utifrån månadsdata blir antalet som inträder i fattigdomen fyra gånger så stort som om fattigdomen beräknas utifrån årsdata. Det innebär att de flesta perioderna i fattigdom inte varar mer än någon eller några månader.

En utökning av tidsperioden från ett till flera år kräver paneldata, dvs. att samma individer följs under flera år. Sådant underlag finns i USA där Panel Study of Income

Dynamics (PSID) har byggts upp för forskningsändamål och som utnyttjats i ett antal studier. (Se t.ex. Duncan, 1984, Bane & Ellwood, 1986 och Rodgers & Rodgers, 1993) I en ny internationell jämförelse (Duncan m.fl., 1993) utnyttjas samma material för jämförelser med sju andra länder och däribland är Sverige ett. Här refereras kortfattat denna studie som gäller familjer med barn. Skattningarna för Sverige utnyttjas att i undersökningen av hushållens inkomster (HINK, beskriven i nästa stycke) byts hälften av respondenterna ut årligen så att en individ kan följas under en tvåårsperiod. Skattningarna hänför sig till 1980-talet och utnyttjar åtta par av anslutande år från 1980–81 till 1987–88.

Med ett fattigdomsstreck satt till 50-procent av medianen för individernas inkomststandard (dvs. familjernas disponibla inkomster satta i relation till dess försörjningsbehov) räknas 2.7 procent av de svenska barnfamiljerna som fattiga ett givet år. Av dessa försvann 37 procent ur tillståndet »fattigdom« det följande året. Det föreligger alltså en icke obetydlig rörlighet inom fattigbefolkningen. Resultaten anger att andelen som försvinner ur fattigdom från ett år till nästa är större i Sverige än i de flesta andra undersökta länder. Men analysen antyder också att skillnader i rörlighet mellan länder kan hänföras till att andelen fattiga varierar mellan länderna. Om många är fattiga är rörligheten ut ur fattigdom låg, om de fattiga är få är rörligheten hög.

I den refererade studien relateras rörlighet ut ur och in i fattigdom till olika händelser på familjeplanet. Inträde på arbetsmarknaden eller ökad arbetstid inträffade bland mer än hälften av de familjer som försvann

ur fattigdom i Sverige. Motsatt gällde att utträde från arbetsmarknaden och minskad arbetstid ofta förekom bland de som steg in i fattigdom. Bland de som lämnade fattigdomen var det ganska vanligt att föräldrarna flyttade ihop med en partner. Omvänt var separation en händelse inte ovanlig bland de som steg in i fattigdom.

Material och antaganden

Underlaget för de fattigdomsmätningar som presenteras i det följande är Statistiska Centralbyråns undersökning av hushållens inkomster (HINK). Denna är en urvalsundersökning omfattande ca 10 000 familjer. Informationen inhämtas genom telefonenkät (under tidigare år brevenkäter), allmänna självdeklarationer och utdrag ur register om mottagna transfereringar. Undersökningspopulationen är personer som undersökningsåret levtt minst sex månader i Sverige med undantag för institutionsboende. I våra beräkningar beaktas familjernas sammanlagda disponibla inkomst och dessa relateras till (alternativa) fattigdomsstreck. I HINK består en familj av en eller två vuxna personer av motsatt kön och dessa kan ha ett eller flera barn. En person upphör att räknas som barn när det fyllt 18 år.

HINK genomförs årligen. För denna studie används undersökningarna som avser åren 1975, 1980, 1984 samt vart och ett av åren från 1986 till och med 1991. Valet av undersökningsår innebär att utvecklingen på lite längre sikt kan följas, samtidigt som de senaste årens utveckling kan studeras ingående. Ett analytiskt problem är att den stora skattereformen inträffade i slutet av

observationsperioden. Denna innebar att vissa inkomst som tidigare ej noterades kom att bli synliga i undersökningen från och med år 1991. För att möjliggöra länkning av uppgifter inhämtade med de olika definitionerna av inkomst utnyttjas simuleringar utförda vid SCB och som utnyttjades vid rapportering av resultat från inkomstfördelningsundersökningen. Dessa uttrycker 1990 års inkomster under förutsättning av att det nya skattesystemet redan fungerat detta år.

Utgångspunkten för denna studie är att söka ta fram resultat som är robusta med avseende på olika rimliga sätt att begreppsgöra fattigdom och för olika beräkningsantaganden. Syftet är att belysa fattigdomens utveckling och dess struktur vid ingången till 1990-talet. I huvudalternativet fastläggs fattigdomsstrecket utifrån Socialstyrelsens rekommendationer om socialbidragsnormer såsom de formulerades i början av 1980-talet.

I normerna tas hänsyn till hur många vuxna som finns i en aktuell familj och dessutom i förekommande fall till åldern på hemmavarande barn. Normerna vars relation till allmänhetens åsikter har undersökts av Aguilar & Gustafsson (1988) omfattar dock inte bostadskostnader. Därför har belopp för att täcka dessa hämtas från rekommendationer om trångboddhetsnormer och information om verkliga hyreskostnader de aktuella åren på ett sätt som närmare redovisas i Gustafsson (1987).

Beräkningar kompletteras med att tillämpa ett fattigdomsstreck analogt med det som utnyttjas av EG/EU, dvs. 50 procent av medelvärdet för disponibel inkomst. Beräkningarna är dock inte helt identiska efter-

som beräkningarna av EG/EUs statistiska myndighet avser konsumtion, inte som här inkomster. Vid beräkningarna utnyttjas en konsumtionsenhetskala som innebär att den förste vuxne personens behov sätts till 1.0, den andres till 0.7 samt att för varje barn adderas 0.5 enheter.

Fattigdomens omfattning representeras med att räkna antalet och andelar familjer och personer under fattigdomsstrecket. (FGT-index A) Härtill tillämpar vi två mer utvecklade index som ingår i en familj föreslagna av Foster et. al. (1984). I dessa tas hänsyn även till hur fattiga de fattiga är genom att beakta skillnaden mellan disponibel inkomst och fattigdomsstrecket (»resursbristen«, eller »fattigdomsgapet«). Vid beräkningar av det ena (FGT-index B) multipliceras andelen fattiga med ett tal som anger det genomsnittliga fattigdomsgapet. Talet framtas genom att för varje familj normalisera dess fattigdomsgap med dess fattigdomsstreck. Det normaliserade fattigdomsgapet kan bli högst lika med 1.0 då vid beräkningarna ett litet antal observationer med negativ disponibel inkomst uteslutits. I det andra indexet (FGT-index C) utgås också från varje familjs fattigdomsgap men sådana kvadreras innan medelvärdet tas. I det sistnämnda indexet läggs därför större vikt vid stora fattigdomsgap än vid små – indexet är alltså känsligt för hur fattigdomen är fördelad.

En nackdel med de mer utvecklade indexen, är att deras numeriska värde knappast har någon lättförståelig tolkning. Därför bygger resultatpresentationen i det följande på att värdena omräknas i s.k. intensitetsform. Det innebär att fattigdomen uttrycks i förhållande till ett referensvärde,

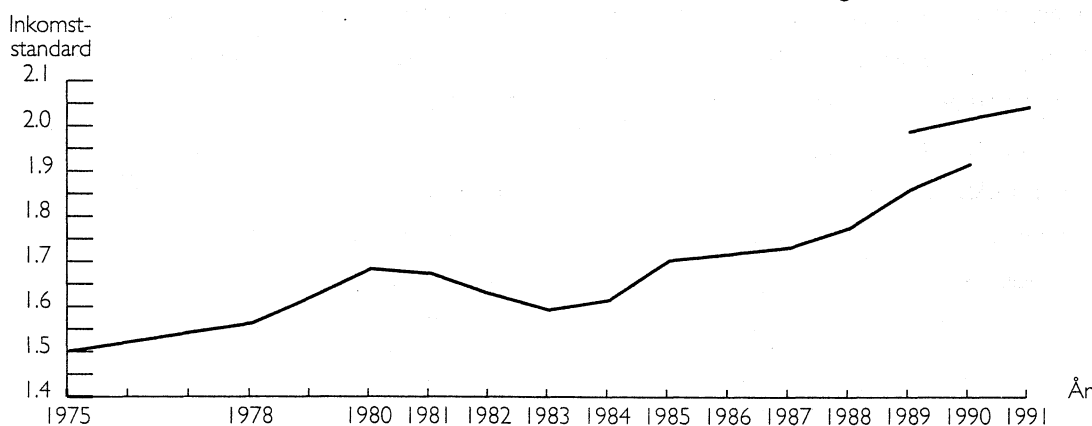
som kan vara ett basår, eller en basbefolkning (hela befolkningen, ett visst år).

Det är mycket sällan som studier av ekonomisk fattigdom tar hänsyn till familjernas förmögenhetssituation även om denna spelar in i uttalanden fällda i dagligt tal om fattigdom. I en bilaga redovisas hur sådan hänsyn kan tas och hur detta påverkar uttalanden om fattigdomen. Känslighetsanalysen tar upp även en mätteknisk fråga, nämligen betydelsen av populationsavgränsning. Resultaten för de två känslighetsanalyserna används också när uttalanden om fattigdomens struktur görs i det följande.

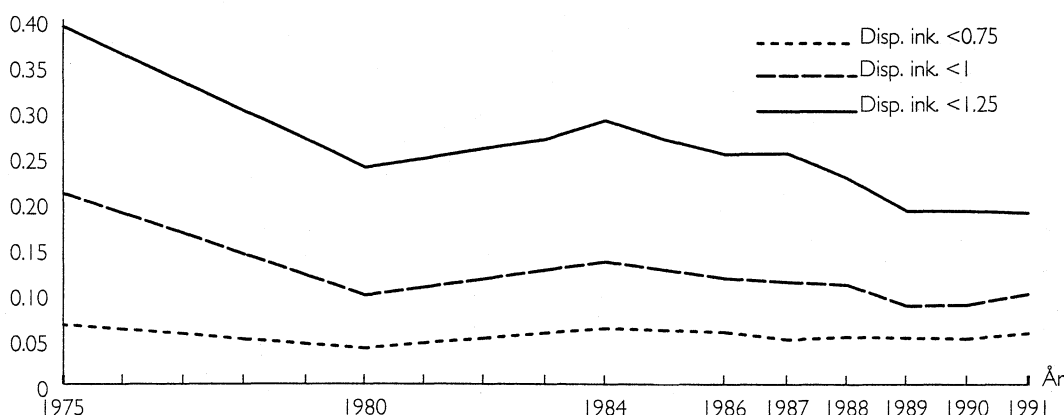
Fattigdomens utveckling

Den allmänna inkomstutvecklingen i Sverige åren 1975–91 åskådliggörs i Figur 1, hämtad från Gustafsson & Palmer (1993). Huvudmönstret är en trendmässig ökning även om minskningar förekom enstaka år i början av 1980-talet. Mot denna bakgrund skall resultat från beräkningar av fattigdomens förändring ses. Figur 2 visar andelen hushåll som de olika mätaren föll under fattigdomsstrecket. Figuren anger också hur stor andel som kan räknas som »mycket fattiga», samt andelen familjer som är »nästan

Figur 1. Utvecklingen för medelvärdet av inkomststandard i Sverige 1975–1991.

Figur 2. Andelen familjer under olika procent av fattigdomsstrecket 1975–1991.

fattiga». Gränserna för att bestämma dessa kategorier sattes till 75 procent respektive 125 procent av fattigdomsstrecket. Motsvarande uppgifter redovisas i sifferform i Tabell 1 som avser hushåll och i Tabell 2 som gäller individer. Genomgående är procent-talen lägre när beräkningarna avser individer än när de gäller familjer. De fattiga familjerna är således i regel av mindre storlek än andra familjer. Enligt dessa beräkningar är andelen fattiga vid mitten av 1980-talet något lägre än den sifferuppgift som utlöste den riksdagsdebatt som refererades i inledningen. Detta förhållande beror främst på att det fattigdomsstreck som utnyttjats här har satts lägre.

Flera intressanta slutsatser följer av Figur 2. I början av perioden utvecklades andelen fattiga familjer i omvänd proportion till den allmänna inkomstnivån så att betydligt färre familjer räknades som fattiga år 1980 än år 1975. Och när den allmänna inkomstnivån sjönk vid 80-talets början steg andelen fattiga familjer. Mer anmärkningsvärt är att

när den allmänna inkomstnivån tydligt steg under andra delen av 80-talet detta inte får något klart utslag på den andel familjer som räknas som fattiga.

En andra intressant slutsats är bristen på symmetri om betraktaren avviker uppåt respektive nedåt i nivån för det angivna fattigdomsstrecket. Samma procentuella ändring av nivån får betydligt större utslag i form av andel familjer när nivån ökas, än när den minskas. Minskas fattigdomsstrecket med 25 procent reduceras andelen familjer år 1991 från 9.6 procent till 5.6 procent men om fattigdomsstrecket höjs med 25 procent ökar andelen familjer till 18.8 procent.

En tredje intressant slutsats är att utvecklingen under senare delen av 1980-talet ter sig olika för de olika nivåerna. Andelen familjer under 125 procent av fattigdomsstrecket minskade tydligt, men det är inte fallet för den under 75 procent av fattigdomsstrecket. Det innebär alltså att de *nästan fattiga* familjernas andel har sjunkit, under det att de *mycket fattigas* andel varit

Tabell 1

Andel familjer under olika procent av fattigdomsstrecket 1975–1991.

År	Disponibel inkomst <0.75	Disponibel inkomst <1.00	Disponibel inkomst <1.25
1975	0.065	0.209	0.392
1980	0.039	0.097	0.237
1984	0.061	0.134	0.289
1986	0.057	0.116	0.252
1987	0.049	0.112	0.253
1988	0.052	0.109	0.226
1989	0.051	0.086	0.190
1990	0.050	0.087	0.190
1991	0.056	0.099	0.188

Tabell 2

Andel personer under fattigdomsstrecket 1975–1991.

År	Andelen individer med disponibel inkomst <1
1975	0,181
1980	0,087
1984	0,108
1986	0,089
1987	0,083
1988	0,080
1989	0,064
1990	0,063
1991	0,070

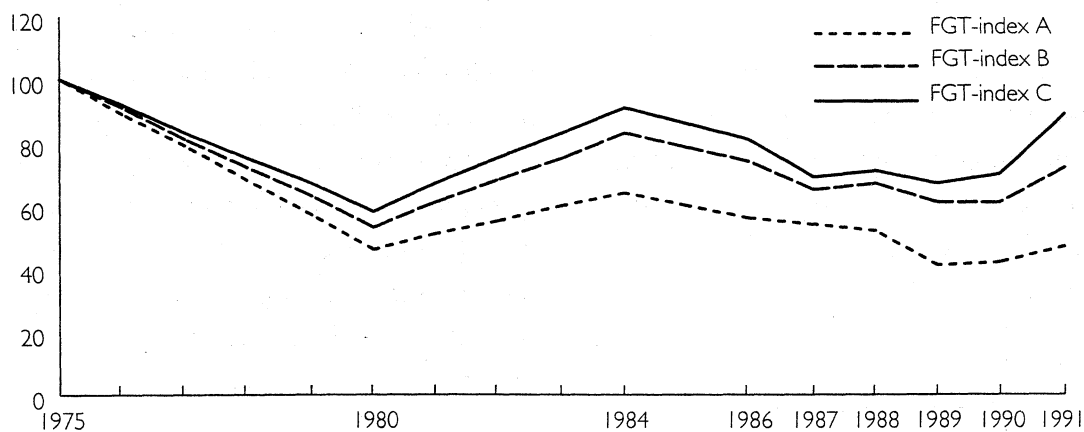
tämligen konstant. Innebörden av detta är alltså att de ekonomiska levnadsförhållandena i Sverige blivit ojämnare fördelade under 1980-talet. Många familjer fick högre inkomster men de mest fattiga blev inte färre.

Hur ser sig fattigdomens utveckling om vi istället för att variera fattigdomsstrecket utnyttjar olika fattigdomsindex? Utifrån fattigdomsstrecket representeras fattigdomens omfattning med de tre olika indexen och omfattningen relateras till vad som gällde år 1975. Resultaten är i mycket ett annat sätt att visa det som redan framkom-

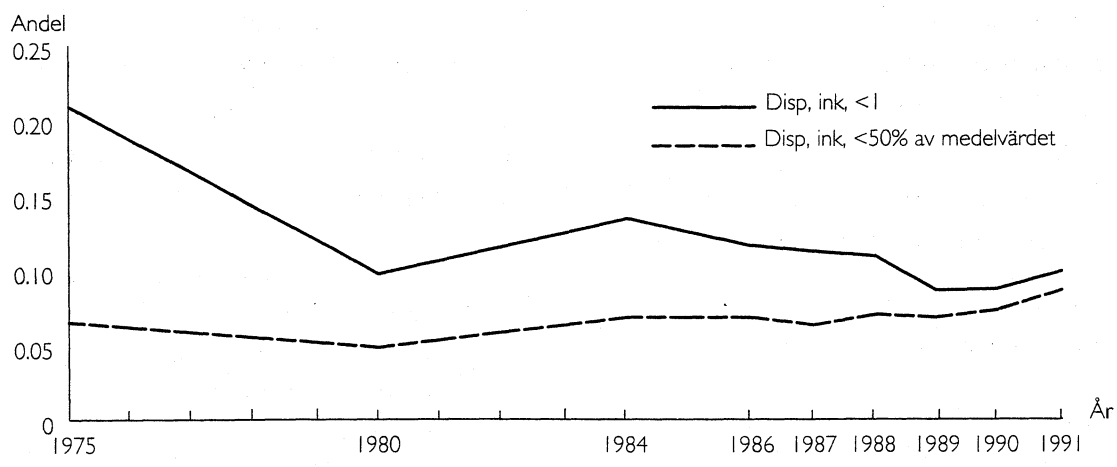
mit. Figur 3 visar att beaktas även fattigdomsgapen för de fattiga ser utvecklingen sig som mer bekymmersam än om den ses enbart i ljuset av hur många familjer som berörs.

De mer ojämna inkomsterna innebär att en fattigdomsdefinition som enbart beaktar olikheten i fördelningen (men inte inkomsternas nivå) leder till en annan bild än den ovan. Figur 4 och Tabell 3 visar att om fattigdomen definieras analogt med EG/EU-dokument finns en klar trend gentemot ökande fattigdom i Sverige under 1980-ta-

Figur 3. Fattigdomens utveckling enligt FGT-index 1975–1991.

Figur 4. Andel familjer under fattigdomsstrecket och under 50 procent av medelvärdet för inkomststandard 1975–1991.

let. Med ett sådant helt relativt fattigdoms-
streck är fattigdomen vid periodens slut år
1991 större än under dess första år.

Tabell 3

*Andel familjer under 50 procent av medel-
värdet för inkomststandard 1975–1991.*

År	Andel
1975	0.065
1980	0.048
1984	0.068
1986	0.068
1987	0.063
1988	0.070
1989	0.068
1990	0.073
1991	0.086

Det är intressant att notera att vid analys-
periodens slut år 1991 är fattigdomens om-
fattning enligt ett rent relativt fattigdoms-
streck och enligt huvudalternativet den-
samma. Utvecklingen dithän är dock helt
annorlunda.²

Påståenden om fattigdomens karaktär³

Vad kan sägas om den svenska fattigdomens
struktur vid ingången till 1990-talet? Vi väl-
jer att se på förhållanden år 1990 eftersom
känslighetsanalyserna genomfördes för det-
ta år och vi är intresserade av robusta resul-
tat.

Låt oss först betrakta sambandet mellan
personens ålder och fattigdomsintensitet, se

2 De registrerade värdena för år 1991 är vad
gäller hushåll (individer): Under 75 procent
5.5 % (3.5 %), under 100 procent 9.3 % (6.6 %),
under 125 procent 17.5 % (13.6) och under 50
procent av medelvärdet 9.2 % (6.9 %).

Tabell 4. För barn är fattigdomsintensiteten
något under, eller lika med den för befolk-
ningen i sin helhet. Unga (personer 18–29
år) har den högsta fattigdomsintensiteten
enligt alla beräkningsförutsättningar. Över
denna ålder faller fattigdomsintensiteterna
kontinuerligt med personens ålder enligt
alla alternativ fram till den allmänna pen-
sionsåldern.

Bilden av fattigdomen bland personer 65
år och äldre är sammansatt. Detta har sin
grund i att pensionssystemen garanterar så
gott som alla en miniminivå i fattigdoms-
streckets närhet. Och bilden kompliceras
ytterligare av att de äldre (i genomsnitt) har
större tillgångar än andra i befolkningen vil-
ket gör bilden avhängig av om sådana beak-
tas eller inte. Utan beaktandet av förmögen-
heten har de äldsta en fattigdomsintensitet
lika stor som för befolkningen i dess helhet,
men vid beaktan av förmögenhetssituation-
en faller intensiteten kraftigt. Tabell 4 visar
även att det är meningsfullt att skilja mellan
äldre av olika åldrar. Bland de äldsta finns
förhållandevis många som har inga eller en-
bart små ATP-förmåner. Detta gör att
många har inkomster i fattigdomsstreckets
närhet.

Det finns två huvudvägar till att undvika
fattigdom i 90-talets Sverige: inkomst ge-
nom förvärsarbete eller genom ålderspension
alternativt förtidspension. *De fattiga
saknar förankring i vare sig förvärsarbete
eller i pensionssystemet.* Tabell 5 visar på

3 Detta avsnitt har sin föregångare i Gustafsson
(1984) kapitel 8 som gäller förhållanden vid
1980-talets början. Det kan noteras att
tabeller med skattningar för 1980-talets
början visar på slående likheter när det gäller
fattigdomens profil.

Tabell 4*Fattigdomsintensiteter under olika definitioner efter individens ålder år 1990.*

Individer	Antal individer	Disp. ink. <0.75	Disp. ink. <1	Disp. ink. <1.25	Disp. ink. <1 och reducerad population	beaktande av förmögenhet
-17 år	1 864 800	65	76	101	104	63
18-29 år	1 353 200	385	302	172	220	388
30-39 år	1 151 900	74	70	78	96	75
40-49 år	1 271 400	47	54	47	74	44
50-64 år	1 326 100	38	35	39	48	16
65-74 år	856 500	9	33	74	41	19
75- år	584 800	9	105	267	146	47
Samtliga	8 562 300	100	100	100	100	100

Tabell 5*Fattigdomsintensiteter för familjer under olika definitioner efter pensionärsstatus och sysselsättningsgrad år 1990.*

Sysselsättningsgrad*	Antal hushåll	Disp. ink. <0.75	Disp. ink. <1	Disp. ink. <1.25	Disp. ink. <1 och reducerad population	beaktande av förmögenhet
Pensionär	1 267 100	16	62	140	89	29
Ej pensionär 0-24	308 500	1042	711	377	796	908
Ej pensionär 25-74	629 200	116	169	150	172	173
Ej pensionär 75-	2 349 500	16	22	28	32	13
Samtliga	4 554 400	100	100	100	100	100

*Sysselsättningsgraden mäts som procent av heltid för familjernas vuxna personer.)

mycket starka samband mellan å ena sidan fattigdomsintensitet och å andra sidan grad av sysselsättning i familjen alternativt pensionärsstatus. Enda undantag från mönstret är det tidigare nämnda, att pensionärer är överrepresenterade bland de nästan fattiga. Bland de som inte är pensionärer och som dessutom har en låg sysselsättningsgrad är intensiteten för att vara mycket fattig hela tio gånger så stor

som för befolkningen i dess helhet. Detta kan jämföras med en intensitet bland de med den högsta sysselsättningsintensiteten som är bara en femtedel av den för hela befolkningen.

Fattigdomen bland anställda är inte försumbar. Dock har anställda fattigdomsintensiteter som är klart lägre än för befolkningen i dess helhet, se Tabell 6. Fattigdomsintensiteterna bland mellan-, och högre-

Tabell 6

Fattigdomsintensiteter för familjer under olika definitioner efter familjeföreståndarens socioekonomiska gruppering år 1990.

Socioekonomisk grupp	Antal hushåll	Disp. ink. <0.75	Disp. ink. <1	Disp. ink. <1.25	Disp. ink. <1 och reducerad population	Disp. ink. <1 och beaktande av förmögenhet
Arbetare	1 243 900	42	56	55	30	52
Lägre tjänstemän	329 300	30	38	44	18	40
Mellan och högre tj.män	889 900	4	11	17	12	6
Jordbrukare & Företagare	198 900	246	244	177	356	133
Studierande	166 000	1312	845	417	958	1069
Pensionärer	1 267 100	16	62	140	89	29
Övriga	459 200	222	207	161	265	290
Samtliga	4 554 400	100	100	100	100	100

Tabell 7

Fattigdomsintensiteter för familjer under olika definitioner efter region år 1990.

Region	Antal hushåll	Disp. ink. <0.75	Disp. ink. <1	Disp. ink. <1.25	Disp. ink. <1 och reducerad population	Disp. ink. <1 och beaktande av förmögenhet
Stockholm	907 700	102	87	76	88	113
Göteborg + Malmö	708 000	80	93	105	93	113
Större städer	1 554 500	102	102	103	95	92
Söder mellanbygd	875 600	104	105	103	111	94
Norr tätbygd	248 400	102	103	101	114	90
Norr glesbygd	260 300	110	122	137	179	123
Samtliga	4 554 400	100	100	100	100	100

tjänstemän är mycket lägre än för befolkningen i dess helhet. Däremot är *fattigdomen bland jordbrukare och andra egenföretagare svårgräpbar*. Utifrån disponibel inkomst enbart, ter det sig som om kategorin är synnerligen utsatt för fattigdom. Men tas förmögenhetssituationen in i bilden blir intensiteten mycket mindre.

Gruppen *studierande har genomgående*

*mycket höga fattigdomsintensiteter.*⁴ Det kan noteras att vid beräkning av gruppens disponibla inkomster hänsyn har tagits till de studiemedel som utgått, och att dessa till

4 Gruppen avgränsas genom att i HINK finns information om att familjeföreståndaren uppburit studiemedel, och att denne inte klassificerats som förvärvsarbetande.

del kan vara återbetalningspliktiga. Lägg märke till att i beräkningarna har vi beaktat familjernas inkomstsituation såsom den ser ut under ett år. Om vi hade utsträckt tidsperioden kan sambandet mellan studier och fattigdomsstatus ha blivit annorlunda. Med stor säkerhet blir flera av de ettårsfattiga välbeställda under senare perioder.

Den *svenska fattigdomen är rumsligt spridd*. Tabell 7 redovisar fattigdomsintensiteter efter H-region. Huvudintrycket är att intensiteterna är tämligen lika. Det främsta undantaget är att intensiteten för att vara nästan fattig är något lägre i Stockholmsregionen, men något högre i norra glesbygden.

I USA talas om att fattigdomen där är feminiserad och detta styrks av resultat från många studier. Hur ser fattigdomens profil efter genus ut i andra länder? Möjligheterna att heltäckande besvara frågan är begränsade. Detta eftersom fördelningen av konsumtionsmöjligheter inom de undersökta familjerna är okänd. Skattningarna grundas på ett kritiskt antagande om en jämn fördelning inom familjen, något som inte behöver vara giltigt och som utvecklas av Jenkins, 1991. Fattigdomen kan vara feminiserad (eller för den delen maskuliniserad) utan att det syns i de presenterade resultattabellerna.

Medan beräkningar av fattigdomsstatus efter genus i USA pekar på feminisering återkommer motsvarande inte alltid för andra länder. Wright (1992) kan inte finna motsvarande i Storbritannien. Och när samme författare studerar 11 länder vid mitten av 80-talet är slutsatsen att USA är ett extremfall med en uttalad feminisering av fattigdomen (Wright, 1993). I denne för-

fattares beräkningar är den andra extremen Sverige där fattigdomen har en viss tyngdpunkt gentemot män. Tabell 8 ger liknande resultat. Intensiteten att vara mycket fattig är faktiskt större bland män än bland kvinnor. Men lägg märke till att motsatsen gäller för de som är nästan fattiga – alltså att kvinnor är överrepresenterade. *Fattigdomen verkar inte ha någon tydlig tyngdpunkt bland kvinnor eller män.*

Utländska medborgare har högre fattigdomsintensiteter än svenska medborgare. Tabell 9 gäller familjer efter föreståndarens nationalitet och intensiteterna är i alla fall högre om föreståndaren är utlänning. Särskilt höga är intensiteterna i fallet då förmögenhetssituationen beaktas eftersom utlänningar har mindre förmånlig förmögenhetssituation än svenskar. I resultattabellen kan man se en tendens i att fattigdomsintensiteterna ökar med avståndet till det land där utlänningen är medborgare, se även Ekberg (1984).

Transfereringarnas fattigdomsminskande effekt ökar med personens ålder. Familjerna kan motta både långvariga och kortvariga överföringar. Många långvariga överföringar sker inom ramen för pensionssystemen och är allt vanligare ju äldre familjemedlemmarna är. Exempel på kortvariga överföringar är sjukpenning, föräldrapenning och ersättning i samband med arbetslöshet. Storleken, och ibland även rätten, till sådana överföringar är genomgående betingad av storleken av den tidigare arbetsinkomsten. Därför utgår i regel sådana överföringar med lägre belopp till unga än till medelålders personer.

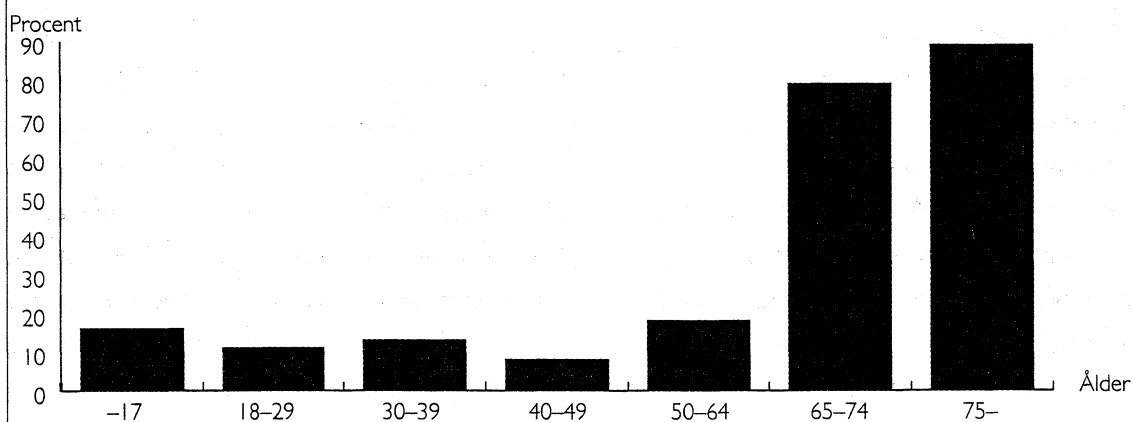
Figur 5 visar andelen individer som tas ut ur fattigdom av transaktioner med offentlig

Tabell 8*Fattigdomsintensiteter under olika definitioner för individer efter kön år 1990.*

Kön	Antal individer	Disp. ink. <0.75	Disp. ink. <1	Disp. ink. <1.25	Disp. ink. <1 och reducerad population	och beaktande av förmögenhet
Män	4 209 700	118	102	94	98	113
Kvinnor	4 352 600	88	97	106	100	91
Samtliga	8 562 300	100	100	100	100	100

Tabell 9*Fattigdomsintensiteter för familjer under olika definitioner efter familjeföreståndarens medborgarskap år 1990.*

Medborgarskap	Antal hushåll	Disp. ink. <0.75	Disp. ink. <1	Disp. ink. <1.25	Disp. ink. <1 och reducerad population	och beaktande av förmögenhet
Svenskt	4 338 300	96	95	97	93	92
Nordiskt	95 400	150	134	107	175	206
Europeiskt, ej Norden	55 700	268	208	148	216	310
Övriga	64 900	166	255	191	328	431
Samtliga	4 554 400	100	100	100	100	100

Figur 5*Procentandel individer som tagits ut ur fattigdom efter ålder.*

Figuren anger differensen mellan procentandel personer klassificerade som fattiga efter familjens disponibla inkomster respektive dess faktorinkomst

sektor (transfereringar och inkomstskatter) år 1990. I dessa beräkningar har vi utgått från de faktorinkomster som noterats i undersökningen och gjort klassificeringar utifrån dessa. Skillnaden i fattigandel gentemot den verkliga situationen anges i figuren. Som mått på transfereringar och inkomstskatters effekter har de bristen att vi inte beaktar att faktorinkomsternas storlek kan påverkas av om transfereringar och inkomstskatter skulle försvinna. Huvudresultatet är att andelen personer som tas ut ur fattigdom är störst för de tre äldsta grupperna. Men även bland de yngre är påverkan synlig. T.ex. tas 16 procent av barnen ut ur fattigdom.

Bland barnfamiljerna har transfereringar störst betydelse för ensamföräldrar och deras barn. *Transfereringar tar många ensamföräldrar och deras barn ur fattigdom.* År 1991 fanns enligt HINK 233 000 ensamförälderfamiljer i befolkningen och av dessa räknades 109 000 (eller 47 procent) som fattiga om hänsyn i beräkningarna tas enbart till ensamförälderns lön och andra faktorinkomster. När hänsyn tas till även barnbidrag, bostadsbidrag, föräldrapenning, sjukpenning, änkepenning, socialbidrag och andra transfereringar (efter frändrag av betalda inkomstskatter) är antalet ensamföräldrar under strecket nere i 22 000. Alltså tas 37 procent av alla ensamföräldrar och deras barn ut ur fattigdom av transaktioner med offentlig sektor. Transaktioner med offentlig sektor minskar fattigdomens omfattning även i andra barnfamiljer, men andelarna är anmärkningsvärt lägre: 6 procent i kategorin par med 1 eller 2 barn, 17 procent i kategorin par med 3 eller fler barn.

Slutsatser

Denna uppsats har tagit upp utvecklingen av ekonomiska fattigdomen i Sverige. Under perioden här studerad, vilken sträcker sig från mitten av 1970-talet till 1991 ökade den allmänna inkomstnivån trendmässigt. Denna utveckling har knappast i större utsträckning kommit de som har det allra sämst till del. Detta yttrar sig i att den andel som faller under ett fattigdomsstreck preciserat vid 1980-talets början och som räknats upp med konsumentprisernas utveckling inte har minskat. Och utgår man från ett fattigdomsstreck som baseras på den allmänna inkomstnivån det studerade inkomståret har den relativa fattigdomen ökat.

Ett annat ämne har varit att se på fattigdomens struktur vid 1990-talets början. Vi har strävat efter att nå robusta slutsatser genom att variera olika beräkningsantaganden. Ett huvudresultat är att 1990-talets fattiga i stor utsträckning är unga. De fattiga saknar fast anknytning till såväl förvärvsarbete som till pensionssystem. Utlänningar är oftare fattiga än svenskar. Det är också på sin plats att betona några brister på starka samband mellan bakgrundsfaktorer och fattigdom. Den svenska fattigdomen verkar inte ha något utpräglat rumsligt mönster och heller ingen tyngdpunkt bland det ena eller andra könet.

Bilaga

Man kan hävda att vid klassificering av fattigdom skall hänsyn inte enbart tas till storleken av de disponibla inkomsterna. Ett sådant beaktansvärt förhållande är storleken

av familjernas förmögenhet. Argumentet är att personer med låg disponibel inkomst, men som förfogar över en betydande förmögenhet knappast bör räknas som fattiga. Men från att dela denna synpunkt är det inte självklart hur ett beaktandet skall göras. Nedan utgås från ett av flera tänkbara alternativ. I beräkningarna adderas helt enkelt för varje familj förmögenhetens fulla värde till familjens disponibla inkomst. Som fattig räknas alltså enligt detta alternativ den som inte kan nå upp till fattigdomsstrecket med hjälp av vare sig inkomster eller förmögenhet. Tillgängliga register för HINK gör det möjligt att genomföra denna typ av analys från och med år 1984.

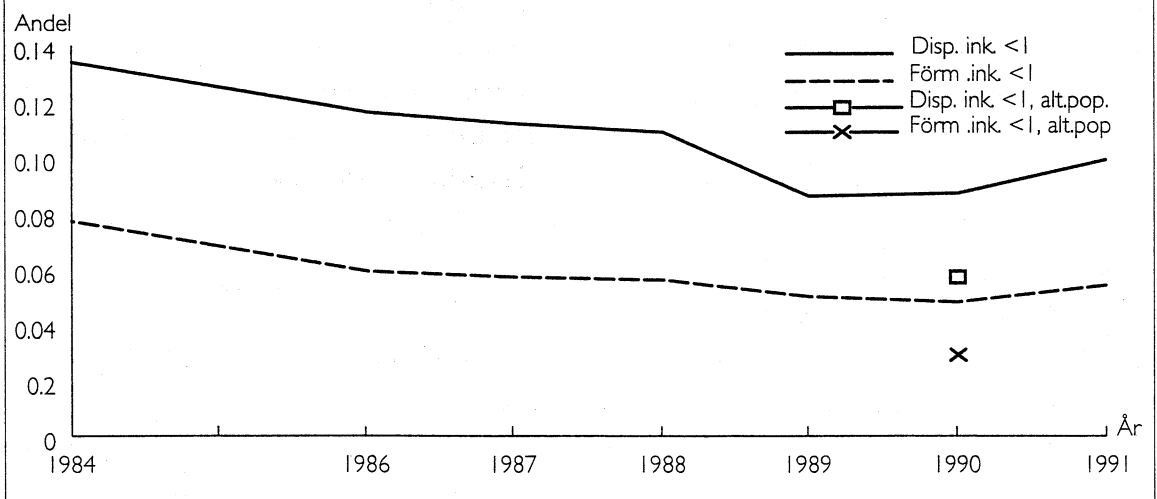
En intressant analysfråga är hur känsliga resultat om fattigdomens omfattning är för alternativa populationsavgränsningar. Detta undersöker vi, efterföljande Jansson (1992), genom att exkludera några för fattigdomsberäkningar problematiska grupper. Det handlar om personer som visserligen levte i

Sverige under huvuddelen av mätåret, men om vilka man från tillgängliga uppgifter vet inte har levt här hela året. Det är frågan om under mätåret invandrade respektive utvandrade personer. Men det är också frågan om personer som under året fötts eller avlidit. Eftersom hänsyn till den kortare varaktigheten i landet inte tagits vid beräkningarna av fattigdomsstrecket är det mycket rimligt att exkludera personerna från beräkningarna. En annan grupp som exkluderas är kvarboende vuxna barn. Dessa bildar i HINK egna familjer, men ingen hänsyn tas till deras särställning med möjlighet till låga bostadskostnader när deras fattigdoms-status bedöms.

Resultat av känslighetsanalyserna presenteras i Figur A1. Beaktande av förmögenhet leder självklart till att färre familjer räknas som fattiga, och reduktionen är stor. Medan 9.9 procent av familjerna var under fattigdomsstrecket 1991, när hänsyn tas enbart till disponibla inkomster, sjunker ande-

Figur A1.

Fattigdom beräknad under olika antaganden om beaktande av förmögenhet och population 1984–1991.

len till 5.4 procent om förmögenhetens värde inkluderas i klassificeringen. Men figuren antyder också att under båda förutsättningarna ter sig utvecklingen i stort sett på samma sätt. Exkluderande av populationen av familjer där metodproblemen är

betydande leder till att färre räknas som fattiga. Exkluderandet innebär att 351 400 hushåll tas bort från populationen. Fattigandelen blir då 5.7 procent att jämföra med 8.7 procent för den oreducerade befolkningen.

Referenser

- Aguilar, R & Gustafsson, B (1988) »Public Opinion about Social Assistance in Sweden«, *European Journal of Political Research*, 16, 251-276.
- Bane, M J & Ellwood, D (1986) »Slipping Into and Out of Poverty: The Dynamics of Spells«, *Journal of Human Resources*, 21, 1-23.
- Berthoud, R., Brown, I. Cooper, S. (1981) *Poverty and the Development of Anti-Poverty Policies in the U.K.*, London: Heineman Educational Books.
- Callan, T., Noland, B. Whelan, B.J., Hannan, D.F. & Creighton, S. (1989) *Poverty, Income and Welfare in Ireland*, Dublin, The Economic and Social Research Institute, General Research Series Paper no 146.
- Centre D'étude des Revenues et des Coûts (1989) *Les Français et leurs revenus. Le tournant des années 80*, Paris, La Découverte/La Documentation française.
- Colasanto, D., Kapteyn, A & van der Gaag, J. (1984) »Two Subjective Definitions of Poverty Results from the Wisconsin Basic Needs Study«, *Journal of Human Resources*, 19, 127-38.
- Danziger, S., van der Gaag, J., Smolensky, E & Taussig, M. (1984) »The Direct Measurement of Welfare levels: How Much Does It Take to Make Ends Meet?«, *Review of Economics and Statistics*, 66, 500-505.
- Danziger, S., Sandefur, G. & Weinberg, D. (Eds) (1994) *Confronting Poverty. Prescriptions for Change*, Cambridge, Mas: Harvard University Press.
- Duncan, G. (1984) *Years of Poverty, Years of Plenty*, Ann Arbor, Michigan: Institute for Social Research.
- Duncan, G., Gustafsson, B, Hauser, R, Schmauss, G, Messinger, H., Muffels, R, Noland, B & Ray, J.-C. (1993) Poverty Dynamics in Eight Countries«, *Journal of Population Economics*, 6, 215-234.
- de Vos, K. & Garner, T. (1991) »An Evaluation of Subjective Poverty Definitions: Comparing Results from the US and the Netherlands«, *Review of Income and Wealth*, 37, 267 -85.
- Ekberg, J. (1994) »Är invandrarna fattiga?«, *Ekonomisk Debatt*, 22, 169-177.
- Eurostat (1990) *Poverty in Figures. Europe in the Early 1980s*, Luxembourg.
- Foster, J., Greer, J & Thorbecke, E. (1984) »A Class of Decomposable Poverty Measures«, *Econometrica*, 52, 761-6.
- Goedhart, T. Halberstads, V., Kapteyn, A. & van Praag, B. (1977) »The Poverty Line: Concepts and Measurement«, *Journal of Human Resources*, 12: 503-20.
- Gustafsson, B (1984) *En bok om fattigdom*, Lund: Studentlitteratur.
- Gustafsson, B (1987) *Ett decenium av stagnerande realinkomster*, Stockholm: Statistiska Centralbyrån (Levnadsförhållanden Rapport 54).
- Gustafsson, B & Lindblom, M (1993) »Poverty Lines and Poverty in Seven European Countries, Australia, Canada and the USA«, *Journal of European Social Policy*, 3, 21-38.
- Gustafsson, B. & Palmer, E. (1993) »Changes of

- Swedish Inequality. A Study of Equivalent Income 1975–1991.»
- Gustafsson, B & Uusitalo, H. (1990) »The Welfare State and Poverty in Finland and Sweden From the Mid-1960s to the Mid-1980s«, *Review of Income and Wealth*, 36, 249–266.
- Haagenars, A. (1986) *The Perception of Poverty*, Amsterdam: Elsevier Science Publishers B.V.
- Jansson, K. (1992) »Low Income per Year is Not Enough to Measure Poverty«, Uppsats presenterad vid forskningskonferensen »Poverty and Distribution«, Oslo.
- Jenkins, S. (1991) »Poverty Measurement and the Within-Household Distribution, *Journal of Social Policy*, 20, 357–383.
- Kapteyn, A., Kooreman, P. & Willemsse, R. (1988) »Some Methodological Issues in the Implementation of Subjective Poverty Definitions«, *Journal of Human Resources*, 23, 222–42.
- Love, R. & Oja, G. (1977) »Low Income in Canada«, *Review of Income and Wealth*, 23, 39–61.
- Messinger, H., Fedyk, F. & Zeesman, A. (1988) »The Size and Distribution of the Poverty Gap in Canada: A Micro analysis of Variations Among Demographic Groups«, *Review of Income and Wealth*, 34, 275–88.
- Riksdagen 1985/86. Snabbprotokol. Nr 87, Onsdagen den 26 februari, Stockholm
- Rodgers, J & Rodgers, J (1993) »Chronical Poverty in the United States«, *Journal of Human Resources*, 28, 25–54.
- Rowntree, S (1901) *Poverty – A Study of Town Life*, London: Mc Millan and Co.
- Ruggles, P (1990) *Drawing the Line*, Washington: Urban Institute
- Sawhill, I. (1988) »Poverty in the U.S.: Why Is It So Persistent?«, *Journal of Economic Literature*, 26, 351–65.
- Saunders, P & Matheson, G (1992) Perceptions of Poverty, Income Adequacy and Living Standards in Australia, Kensington; The University of New South Wales, Social Policy Research Centre Reports and Proceedings No 99.
- Saunders, P., Halleröd, B. & Matheson, G (1993) »Making Ends Meet in Australia and Sweden: A Comparative Analysis of the Consensual Approach to Poverty Measurement«, University of New South Wales, Social Policy Research Centre Discussion Papers no 46.
- Sarpellon, G. (1991) »La povertà in Italia«, Uppsats presenterad vid seminariet Perspectives on Poverty, organiserad av Foundation Giovanni Agnelli och International Foundation of Human Sciences, Turin.
- Seidel, C (1988) »Poverty Measurement: A Survey« i Bös, D., Rose, M & Seidl, C (Utg) *Welfare and Efficiency in Public Economics*, Berlin/Heidelberg/New York/London: Springer Verlag.
- Semrau, P. (1990) Entwicklung der Einkommensarmut, i D Döring, W Hanesch & E.-U. Huster (red) *Armut im Wohlstand*, Frankfurt am Main, Suhrkamp.
- Sen, A. (1976) »Poverty: an Ordinal Approach to Measurement«, *Econometrica*, 44, 219-31.
- Smeeding, T. & Rainwater, L. (1991) »Cross-National Trends in Income Poverty and Dependency: The Evidence for Young Adults in the Eighties«, The Luxembourg Income Study Working Paper 67.
- Smolensky, E., Plotnick, R, Evenhouse, E., & Reilly, S. (1994) »Growth, Inequality, and Poverty: A Cautionary Note«, *Review of Income and Wealth*, 40, 217–222.
- Tsakoglou, P. (1990) »Aspects of Poverty in Greece«, *Review of Income and Wealth*, 36, 381–402.
- Van den Bosch, K., Callan, T., Estivill, J., Hausman, P., Jeandidier, B., Muffels, R. & Yfantopoulos, J. (1993) »A Comparison of Poverty in Seven European Countries and Regions Using Subjective and Relative Measures«, *Journal of Population Economics*, 6, 235–259.
- van Praag, B.M.S. , Hagenars, A.J.M. & van Weeren, H. (1982) »Poverty in Europe«, *Review of Income and Wealth*, 28, 345–59.
- Wright, R (1992) »A Feminisation of Poverty in Great Britain?«, *Review of Income and Wealth*, 38, 17–25.

Wright, R (1993) »Women and Poverty in Industrialised Countries«, The Luxembourg Income Study, Working paper 96.

World Bank (1990) *Poverty. World Development Report 1990*, Oxford, New York: Oxford University Press.

Summary

Economic Poverty in Sweden Since the Mid-70s

What can be said about the development of economic poverty in Sweden since the mid-70s and about the structure of poverty at the start of the 1990s? On the basis of modern poverty research this is discussed using new estimates.

The estimates are based on the Household Income Survey at Statistics Sweden, which comprises about 10,000 households annually. The surveys made in 1975, 1980, 1984, 1986 and each subsequent year up to 1991 are used. A poverty line based on recommendations for decisions on social assistance is applied as the main alternative. Varying assumptions are used in order to obtain robust results.

During the period under study the gen-

eral income level for households in Sweden followed an upward trend. However, this development did not benefit the worst off people. This is seen in the fact that there was no decrease in the proportion of households below a poverty line that is updated only with the development of consumer prices. And if one applies a poverty line related to the mean for each year, the relative poverty has increased.

One main conclusion is that the poor are often young persons. Poor persons often lack attachment to working life as they do not receive pension benefits. Foreigners are more often poor than natives. On the other hand, the poverty situation is not found to be particularly affected by region or gender.

Ungdom som samhällsproblem

Lars B Ohlsson Hans Swärd

Varför förfasar sig så många över dagens ungdom? Vad innebär egentligen det slitna begreppet "ungdomsproblem" och vilka är det som genom historien utmålat ungdomar som problem? I denna bok redogör författarna för hur man betraktat ungdomsproblem genom tiderna, vilka problem som dominerat det offentliga samtalet under olika tidsperioder och vilka åtgärder som föreslagits och vidtagits för att förhindra ungdomsproblem. Dessutom görs en genomgång av hur olika vetenskapliga teorier förklarar problemens uppkomst och vilka lösningar som dessa anvisar. Författarna visar att uppfattningar om hur marginaliserade ungdomar ska anpassas har historiska, kulturella, klassmässiga, regionala och vetenskapliga förklaringar och att fenomenet ungdomsproblem måste ses i ljuset av ständiga samhälleliga förändringar och skiftande vetenskapliga idéer och synsätt. *Lars B Ohlsson* och *Hans Swärd* forskar och undervisar på Socialhögskolan i Lund.

242 sidor • ISBN 91-44-35831-8

Boken kan beställas direkt från Studentlitteratur per fax, telefon eller brev. Orderfax 046-32 04 41, ordertelefon 046-31 21 00.

 Studentlitteratur

Box 141, 221 00 LUND. Tel 046-31 20 00.